

September 2024

79^e jaargang, nummer 5

OPBOUW

Evangelisch-Lutherse Gemeente Groningen

OPBOUW 2026-5 ALGEMENE EDITIE

Via de omslag willen we hedendaagse religieuze kunst onder de aandacht brengen. Op de voorpagina staat και το φως εισβάλλει (En het licht breekt binnen) van Christos Bokoros (1956, Griekenland). Geschilderd in olieverf op linnen en hout, 270x260 cm.

Het schilderij geeft een scheur weer in een ruwe ondergrond, die beginnend verlicht wordt door het heldere licht dat binnenvalt. Als een kleine glimp van de eeuwigheid, te helder om erin te kunnen kijken. Of misschien als de scheur in het gordijn van de tempel.

Bokoros schildert vaak vlammen en licht. "Licht schilder je met duisternis. Om het licht te laten zien moet je de duisternis eromheen vormen. Je moet worstelen met het donker. Het licht komt vanzelf." Zoals het leven zelf dus: schilderen met duister om het Licht te kunnen zien.

Jakoba

Bijdragen voor de Evangelisch-Lutherse Gemeente Groningen zijn nodig om de activiteiten van de gemeente te kunnen financieren. U kunt uw bijdrage overmaken op de volgende rekening:

NL21 RABO 0373 7136 14

tnv Evangelisch-Lutherse Gemeente Groningen

Alvast hartelijk bedankt voor uw bijdrage.

Bestellen collectebonnen:

Collectebonnen: handig, zeker nu er minder contant geld wordt gebruikt.

U bepaalt zelf hoeveel u aan een collecte geeft, door een of meer bonnen in de collectezak te doen.

De bonnen zijn verkrijgbaar voor **€ 50 per vel** (bonnen van 1 en 2 euro).

Bestellen: maak € 50 (of het meerdere daarvan), plus € 1 voor het versturen, over naar rekeningnummer NL21 RABO 0373 7136 14 tnv de Evangelisch-Lutherse Gemeente Groningen, onder vermelding van 'collectebonnen' en uw postadres.

Graag ook even een berichtje sturen aan de kerkrentmeesters (elgg.kerkrentmeesters@gmail.com of Haddingestraat 23, 9711 KC Groningen), zodat wij de betaling kunnen thuisbrengen.

U ontvangt de collectebonnen per post thuis.

Inhoud

Inhoud.....	3
Van de redactie.....	4
Opbouw en nieuwsbrief.....	4
Meditatie: Franciscus en de schepping en de dieren.....	5
Een zegen voor mens en dier!.....	8
Kerkdiensten september-november 2026.....	9
Muziek- en cantatediensten.....	10
Bij de diensten.....	11
Zingen voor Vrede in de Lutherse Kerk.....	12
Activiteitenoverzicht.....	12
Van de kerkenraad.....	12
Samen geloof verkennen.....	14
Van de kerkrentmeesters.....	15
Lutherse Cantorij dit najaar.....	15
Zincafé, tussen kerk en cultuur.....	16
Luthers Dagboek 2026–2027 – Onmacht.....	17
Terugblik: zomerviering 9 augustus.....	17
Terugblik: Lutheran SummerSchool.....	19
Terugblik KerkLab: God achtervolgt Jakob.....	21
Leren van Luther 2026-2027.....	23
Diaconale zaken.....	26
Van de diaconie: collectiedoelen.....	27
Tentoonstelling Luther Museum: Vrij Denken.....	29
Jubileumdag Lutherse Werkgroep voor Kerkmuziek.....	30
Benefietdiner Doperse Dis.....	31
Theologiecursussen TVG Groningen.....	31
Theologische verdieping voor geïnteresseerden Assen.....	33
Talent tenor Olivier Kemler zingt bij Henk Helmantel.....	33
Uitgaansagenda Lutherse Kerk.....	34
AMEN.....	34
Handige adressen.....	35

Van de redactie

Na de zomer is er van alles te vertellen en van alles te doen: een dik nummer dus!

Er is dus van alles te vertellen, zoals verslagen van kerkdiensten en een cursus. In de bijdrage van de kerkenraad gaat het over het reilen en zeilen van de gemeente.

Verder is er vooral veel te doen: een geloofscursus, Leren van Luther, Zingen voor Vrede, een voorstelling van ons Zincafé. Theologische verdieping in Groningen en Assen. Een mooi concert ten bate van het barokorgel in onze kerk.

En dan zijn er alweer twee muziek/cantatediensten aan te kondigen. Om te beginnen op donderdagavond 8 oktober, als de muziek- en cantatediensten precies 20 jaar bestaan, een feestelijke cantatedienst! Wij wensen u veel leesplezier.

Namens de redactie,
Erica
redactieopbouw@elgg.nl

Opbouw en nieuwsbrief

Opbouw, het blad van onze lutherse gemeente, verschijnt 6x per jaar. Alle leden en vrienden van de gemeente hebben recht op het ontvangen van Opbouw (gemeente-editie). In principe wordt dit blad digitaal verstuurd, per e-mail. Maar op verzoek kunt u het ook op papier, per post, ontvangen. Daar zijn geen kosten aan verbonden.

Wilt u overstappen naar digitaal, of is uw e-mailadres gewijzigd? Of wilt u laten weten dat u Opbouw per post wilt ontvangen? Wij horen het graag, via het e-mailadres **verzendingopbouw@elgg.nl** of per post: Haddingestraat 23, 9711 KC Groningen.

Naast Opbouw verschijnt wekelijks onze digitale nieuwsbrief, de Haddinger Courant. U kunt zich voor de nieuwsbrief aanmelden via deze link: <https://elgg.nl/contact.php>

De redactie

Meditatie: Franciscus en de schepping en de dieren

Menigeen weet dat 4 oktober diierendag is. Misschien wist u ook dat de datum is gebaseerd op de katholieke feestdag van de heilige Franciscus van Assisi. Franciscus overleed op de avond van 3 oktober 1226, en de dag erop op 4 oktober werd hij begraven. Dat is dit jaar 800 jaar geleden! Daarom is er veel aandacht voor dit jubileum.

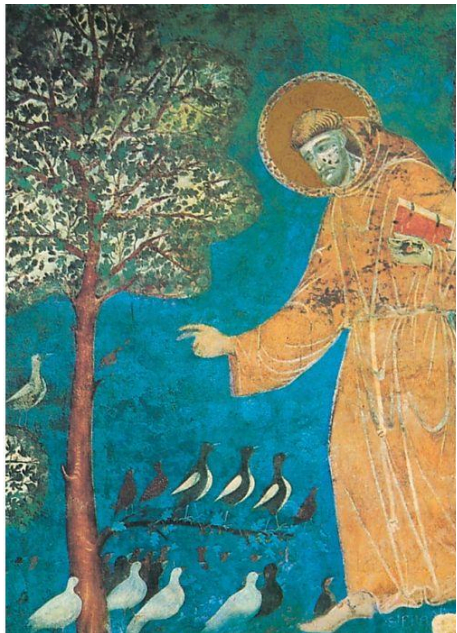
Vanwege dezelfde Franciscus wordt op de eerste zondag van oktober de wereldwijde scheppingszondag gevierd. Dit jaar vallen de diierendag en de scheppingszondag op dezelfde dag, omdat 4 oktober op een zondag valt.

We kunnen ons nu afvragen: wat hebben deze twee onderwerpen 'dieren en de schepping' nu met Franciscus te maken?

Laten we bij de dieren beginnen. Er is een mooie legende hoe Franciscus voor de vogels preekte.

"Eens zag Franciscus in het dal van Spoleto een grote groep vogels in de bomen zitten en zei tegen zijn metgezellen dat hij van plan was om tegen de vogels te preken. Hij begon zijn preek met de woorden: Mijn dierbare zusters de vogels, jullie zijn God uw Schepper veel dank verschuldigd en jullie moeten Hem altijd verheerlijken, omdat Hij u de vrijheid heeft gegeven om te vliegen waarheen jullie maar willen...

Franciscus verkondigde hun, dat God goed voor hen zorgt en dat ze de lucht hebben gekregen om in te vliegen en bronnen en rivieren om te drinken. Het slot van zijn korte preek luidde: Wacht u daarom, geliefde zusters, voor de zonde van ondankbaarheid, doch wees er altijd op bedacht God te verheerlijken.

Terwijl Franciscus sprak, deden de vogels hun bekjes open en bogen eerbiedig hun kopjes (volgens zijn biografen).

Daarna maakte hij een kruisteken over hen en onder mooi gezang vlogen ze weg in vier groepen en maakten het teken van het kruis. De prediker had er spijt van dat hij niet eerder tot de vogels had gepreekt en voortaan riep hij de vogels op om God te loven.

Hieronder leest u over de speciale dierendagviering op 4 oktober buiten bij de Nieuwe Kerk! Daar kunt u ook een zegen ontvangen voor uw huisdier.

Dit is een mooie legende die past bij wie Franciscus was. Hij had oog voor de mensen, de dieren en de schepping.

De bekendste tekst van Franciscus is het zogenaamde Zonnelied. Dit lied is een prachtig lied, gedicht, gebed en tegelijkertijd ook een geloofsbelijdenis. Hij schreef dit lied aan het einde van zijn leven toen hij zwaar ziek lag in het klooster in Assisi, hij was toen 42 jaar. Hij leed aan een oogkwaal waardoor hij bijna volledig blind was en overdag het zonlicht niet kon verdragen. In die situatie bad hij om kracht om de kwalen geduldig te kunnen dragen. Als antwoord op zijn gebed hoorde hij in zijn geest dat hij zich nu al veilig in Gods rijk kan weten.

De volgende ochtend vertelt hij aan zijn metgezellen: "om de Heer te prijzen en mezelf te troosten en te bemoedigen en om anderen te stichten wil ik een nieuwe lofzang maken op de Heer, een lofzang over zijn schepselen" (Uit: Herinneringen 83). Dat werd het beroemde Zonnelied.

Dat lied omschrijft de lofzang van alle schepselen. Het lied zingt samen met broeder zon en zuster maan, met broeder wind en zuster water en ook samen met vuur en aarde de lof voor God de schepper.

In dit lied klinkt Franciscus' bewondering voor de schoonheid van de schepping. Alles wat we zien, alles om ons heen is door God geschapen, de mens, de dieren, de bomen en planten,

ja zelfs de lichamelijke dood noemt hij zuster.

Dat lied spreekt zo van een diepe verbondenheid met de wereld om ons heen. Die verbondenheid met de schepping schenkt Franciscus kracht, in een periode van diepe ellende, van ziekte en lichamelijke aftakeling.

Het Zonnelied

*Allerhoogste, almachtige, goede Heer,
van U zijn de lof, de roem, de eer en alle zegen.
U alleen, Allerhoogste, komen zij toe
en geen mens is waardig uw naam te noemen.*

*Wees geprezen, mijn Heer met al uw schepselen,
vooral door mijnheer broeder zon,
die de dag is en door wie Gij ons verlicht.
En hij is mooi en straalt met grote pracht;
van U, Allerhoogste, draagt hij het teken.*

*Wees geprezen, mijn Heer, door zuster maan en de sterren.
Aan de hemel hebt Gij ze gevormd, helder en kostbaar en mooi.*

*Wees geprezen, mijn Heer, door broeder wind
en door de lucht, bewolkt of helder, en ieder jaargetijde,
door wie Gij het leven van uw schepselen onderhoudt.
Wees geprezen, mijn Heer, door zuster water,
die heel nuttig is en nederig, kostbaar en kuis.*

*Wees geprezen, mijn Heer, door broeder vuur,
door wie Gij voor ons de nacht verlicht;
en hij is mooi en vrolijk, stoer en sterk.*

*Wees geprezen, mijn Heer, door onze zuster, moeder aarde,
die ons voedt en leidt,
en allerlei vruchten voortbrengt, bonte bloemen en planten.*

*Wees geprezen, mijn Heer, door wie omwille van uw liefde
vergifenis schenken, en ziekte en verdrukking dragen.
Gelukkig wie dat dragen in vrede,
want door U, Allerhoogste, worden zij gekroond.*

*Wees geprezen, mijn Heer, door onze zuster de lichamelijke dood,
die geen levend mens kan ontvluchten.*

*Wee hen die in doodzonde sterven;
gelukkig wie zij in uw allerheiligste wil vindt,
want de tweede dood zal hun geen kwaad doen.*

*Prijs en zegen mijn Heer,
en dank en dien Hem in grote nederigheid.*

Vertaling (Geschriften van Franciscus, 2006)

En ook in onze tijd roept het Zonnelied ons op om in te stemmen met de lofzang van alle schepselen. Zo roept dit lied ons in onze tijd op om liefdevol met de schepping om te gaan. De titel van de encycliek van paus Franciscus die over milieu en klimaat gaat, heet 'Laudato Si'. 'Laudato si' betekent 'wees geprezen' en dit verwijst naar het Zonnelied van Franciscus van Assisi.

De kerken wereldwijd roepen op om in de periode van 1 september tot en met 4 oktober bijzondere aandacht te geven aan de schepping. Dat zullen we dit jaar op zondag 4 september in de KerkLab-dienst gaan doen. Zo inspireert Franciscus ons ook in deze tijd nog in onze omgang met de wereld om ons heen.

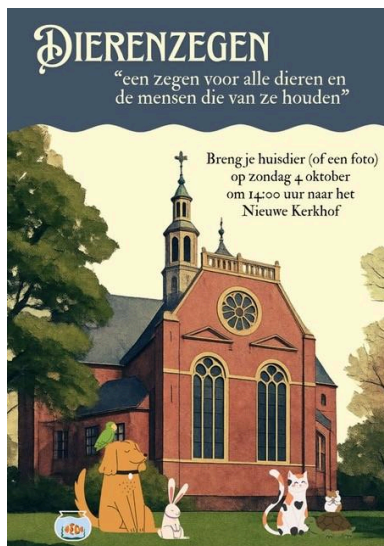
ds. Susanne Freytag

Een zegen voor mens en dier!

Op **zondag 4 oktober** is er om 14 uur een heel bijzondere oecumenische dienst in de buitenlucht bij de Nieuwe Kerk, Nieuwe Kerkhof 1.

Het is dan Werelddierendag en ook is het 800 jaar geleden dat Franciscus van Assisi overleed. Franciscus had grote aandacht voor Gods schepping en met name ook voor de dieren. Daarom is dierendag op 4 oktober.

Tijdens deze dienst kunt u uw huisdier laten zegenen door een van de voorgangers. In plaats van uw dier kunt u ook een foto van uw dier meenemen. Zegt het voort onder mensen die een huisdier hebben!

De dienst wordt georganiseerd door de Raad van Kerken in Groningen. De voorgangers zijn van de diverse kerken van de binnenstad.

Kerkdiensten september-november 2026

De diensten beginnen om 10.00 uur in de kerkzaal, tenzij anders vermeld.
De gegevens zijn onder voorbehoud van wijzigingen. Zie onze website **elgg.nl** of onze nieuwsbrief voor actuele informatie.

Kunt u de dienst niet fysiek meemaken? We zenden regelmatig uit.
Zie <http://kerkdienst.elgg.nl>

De orde van dienst is vanaf vrijdag of zaterdag te vinden op de website, onder 'Agenda en diensten'.

SEPTEMBER

sep 27

17e zondag na Trinitatis

voorganger: ds. Elsa Westberg

OKTOBER

okt 4

18e zondag na Trinitatis

KerkLab. Thema: de schepping

voorganger: een viering voor en door gemeenteleden

okt 8

(donderdag) 19.30 uur

cantatedienst t.g.v. 20 jaar cantatediensten in de Lutherse Kerk

m.m.v. het Luthers Bach Ensemble

voorganger: ds. Renze Yetsenga

okt 11

19e zondag na Trinitatis

geen dienst

okt 18

20e zondag na Trinitatis

voorganger: ds. Louisa Vos

|| na de dienst: LUNCH ||

okt 25

21e zondag na Trinitatis

voorganger: ds. Anita Akkerman

okt 31

(zaterdag) Hervormingsdag 19.30 uur

gez. dienst met de Prot. Gemeente Groningen,

m.m.v. de Lutherse Cantorij

viering Heilig Avondmaal

voorganger: ds. Jasja Nottelman

NOVEMBER

nov 1	22e zondag na Trinitatis	<i>geen dienst</i>
nov 8	Eerste zondag van de Voleinding muziekdienst m.m.v. het Agricola Consort voorganger: ds. Yvonne Hiemstra	
nov 15	Tweede zondag van de Voleinding voorganger: ds. Susanne Freytag	
nov 22	Eeuwigheidszondag dienst m.m.v. de Lutherse Cantorij <i>viering Heilig Avondmaal</i> voorganger: ds. Susanne Freytag	
nov 29	Eerste zondag van Advent voorganger: ds. Hilde Boekeloo na de dienst: LUNCH 	

Muziek- en cantatediensten

Donderdag 8 oktober: 20 jaar Cantatediensten

Op 8 oktober 2006 vond de eerste cantatedienst plaats binnen de reeks van muziekdiensten. Op die zondag werd wijlen ons gemeentelid Arie Opten 80 jaar. Het was zijn wens om zijn verjaardag in de kerk te vieren met een Bachcantate, dat was toen de cantate 'Gott ist mein König' BWV 71. Met zijn bijdrage aan de kosten maakte hij dit mogelijk. Dat was het begin van de reeks cantatediensten die volgde. Een traditie die nu reeds 20 jaar doorgaat. Daarom vieren we met een ieder die met ons mee wil vieren op 8 oktober het lustrum van 20 jaar Cantatediensten in de Lutherse kerk.

* **Cantate *Geist und Seele wird verwirret* BWV 35, J. S. Bach**

Deze solocantate voor alt is heel feestelijk en ongebruikelijk lang. Bach schreef dit stuk in 1726 en had behoefte aan iets nieuws, zoals meer instrumentale inbreng. Allebei de delen beginnen dan ook met een instrumentaal deel, uitzonderlijk, want dat deed Bach in geen enkele andere cantate. Nog een nieuw element was de obligate orgelpartij.

De tekst draait om de genezing van een doofstomme door Jezus, en om de blijdschap die daarop volgt. Een bijzondere cantate, met glansrollen voor het barokorgel en de countertenor Albèrt Guifón Fort uit Catalunya.

Voorganger is ds. Renze Yetsenga.

Zondag 8 november: muziekdienst met Agricola Consort

Centraal staat de componist Felix Mendelssohn.

Felix Mendelssohn componeerde het koraalmotet *Aus tiefer Not schrei' ich zu dir* (Opus 23 no.1) in 1830. Het maakt deel uit van zijn *Drei Kirchenmusiken* (Opus 23). Het motet, dat door de meerdelige opbouw soms ook een koraalcantate wordt genoemd, is gebaseerd op het bekende lutherse koraal "Aus tiefer Not schrei ich zu dir", uit 1524, een berijming van Psalm 130 (De Profundis - "Uit diepten van ellende"). In dit werk combineert Mendelssohn de muziekstijl van Johann Sebastian Bach met zijn eigen romantische stijl. Daarnaast zal het koor zijn *Verleih uns Frieden* en zijn *Zum Abendsegen* brengen.

Het koor staat bij afwezigheid van vaste dirigent Jaap de Kok onder leiding van Malou Kars. Voorganger is ds. Yvonne Hiemstra.

Bij de diensten

4 oktober KerkLab

De KerkLab dienst zal deze keer een dienst zijn van gemeenteleden voor gemeenteleden.

Als thema voor deze dienst is gekozen voor 'de schepping' omdat in deze periode alle kerken wereldwijd worden uitgenodigd om de goedheid van de schepping te vieren en te bidden voor en te reageren met actie op de schreeuw van de aarde. Dit gebeurt in allerlei verschillende kerken, over de hele wereld, want de scheppingsperiode (1 september – 4 oktober) is een uitgelezen kans om het in de kerk te hebben over natuur en klimaat. Ook onze eigen Lutherse wereldfederatie roept hier elk jaar weer toe op. Levend Water is dit jaar het thema.

31 oktober Hervormingsdag

We vieren de dienst van Hervormingsdag samen met de Protestantse Gemeente Groningen. In deze dienst bezinnen we ons op onze protestantse wortels en wat deze in onze tijd betekenen. De Lutherse Cantorij zal aan deze dienst meewerken.

Hervormingsdag valt dit jaar op de zaterdagavond. Daarom heeft de kerkenraad besloten om zondag 1 november geen dienst in onze kerk te houden.

22 november Eeuwigheidszondag

In het licht van de eeuwigheid en in het licht van de opstanding gedenken we in deze dienst hen, die ons in het afgelopen kerkelijk jaar zijn overleden. In deze dienst is er ook ruimte om hen te herinneren die u wilt gedenken.

Zingen voor Vrede in de Lutherse Kerk

**Elke eerste donderdag van de maand,
17.00-17.30 uur.**

**Komende data:
donderdag 1 oktober, donderdag 5 november**

Deur open om 16.45 uur, dicht om 17.45 uur. Welkom!

Activiteitenoverzicht

donderdag 1 oktober	17.00-17.30 uur	Zingen voor Vrede
zondag 4 oktober	14.00 uur	Dierenzegen bij Nieuwe Kerk
woensdag 7 oktober	14.30-16.00 uur	Leren van Luther 1
woensdag 21 oktober	14.30-16.00 uur	Leren van Luther 2
donderdag 22 oktober	19.30-21.30 uur	Zincafé, over Leonard Cohen
woensdag 4 november	14.30-16.00 uur	Leren van Luther 3
donderdag 5 november	17.00-17.30 uur	Zingen voor Vrede
zondag 15 november	18.00 uur	Samen geloof verkennen, start
woensdag 18 november	14.30-16.00 uur	Leren van Luther 4

Van de kerkenraad

Op 13 september heeft Antje afscheid genomen als ouderling, en daarmee ook als voorzitter van onze kerkenraad. Katja heeft voor één jaar het voorzitterschap op zich genomen.

De kerkenraad bestaat nu uit twee diakenen (Katja en Beate), een ouderling (Jaap), een ouderling-kerkrentmeester (Erica) en vanzelfsprekend onze predikant (Susanne). Met ons vijven zijn er heel wat taken te vervullen. Daarom zijn we erg blij dat er vanuit de gemeente mensen naar voren komen die willen toetreden tot de kerkenraad, of daarover nadenken.

Maar ook op andere plekken in de gemeente is er behoefte aan actieve leden; zoals bij de koffiegroep, de streaminggroep (die de uitzendingen verzorgt) en de redactie van Opbouw. Wat dat laatste betreft: we zijn blij dat Beate zich inmiddels bij de redactie heeft aangesloten. Wilt u iets doen voor de gemeente, dan horen we dat graag!

Verheugend is het dat er, samen met de Protestantse Gemeente Groningen, een cursus 'Samen geloof verkennen' georganiseerd kan worden. Een cursus die voorbereidt op doop of belijdenis, maar ook bestemd is voor wie gewoon wil nadenken over geloof en leven. De gegevens staan elders in dit nummer van Opbouw.

Op 12 september, Open Monumentendag, kon onze nieuwe folder gepresenteerd worden. Deze geeft informatie over de Lutherse Gemeente. De folder is bedoeld om aan bezoekers mee te geven en zo meer bekendheid te geven aan onze gemeente. De vernieuwde website zal in dezelfde stijl worden uitgevoerd.

Nieuw voor de gemeente is onze deelname aan "Zincafé - tussen kerk en cultuur", waarin we samenwerken met de Doopsgezinde en de Remonstrantse gemeente. In dat kader zullen dit seizoen twee boeiende activiteiten in onze kerk plaatsvinden:

- op donderdagavond 22 oktober een lezing over Leonard Cohen, door Frank Kazenbroot;
- op zondagmiddag 31 januari de muzikale voorstelling "Bach, Luther en de cellosuites" door Theater van de Heelheid. Zie het artikel over het Zincafé elders in dit blad.
-

Om deze activiteiten in onze kerk te kunnen houden, zijn vrijwilligers nodig. Dus: wilt u meehelpen, heel graag!

Erica scriba@elgg.nl

Samen geloof verkennen

Een serie van 7 avonden waarin we samen de Bijbel en het christelijk geloof verkennen.

Voor iedereen die nieuwsgierig is naar het geloof of het geloof wil verdiepen. Voor als je overweegt om je te laten dopen of belijdenis te doen, of als je simpelweg samen wilt nadenken over vragen rondom geloof en leven.

Tijdens deze avonden verkennen we onderwerpen als de Bijbel, Jezus, gebed, kerk en zingeving. Er is ruimte voor ontmoeting, vragen en gesprek.

De serie 'Samen geloof verkennen' start op zondag 15 november. Daarna komen we om de week samen voor een eenvoudige maaltijd en een verdiepend gesprek (met een wat langere pauze rond de kerstvakantie).

De avonden worden begeleid door Susanne Freytag (predikant van de Evangelisch-Lutherse Gemeente Groningen), Tirtsa Liefthing-van den Toren en Jan Willem Nieboer (beiden predikant binnen de Protestantse Gemeente Groningen).

Je bent van harte welkom! Aanmelden kan bij Susanne Freytag (s.freytag@gmx.net)

Data: 15 nov / 29 nov / 13 dec / 10 jan / 24 jan / 7 feb / 21 feb

Tijd: 18:00 maaltijd / 19:00 inhoudelijk programma

Locatie: Lutherzaal, Haddingestraat 23, Groningen

Van de kerkrentmeesters

Actie Kerkbalans 2026

Met deze editie van Opbouw roepen we u op uw bijdrage voor de Actie Kerkbalans 2026 te voldoen. Het rekeningnummer van de gemeente vindt u op blz. 2. U kunt ook een periodieke overschrijving via uw bankrekening instellen. Dan hoeft u er verder niet meer aan te denken.

Slim geven: meer waarde voor dezelfde euro

Onze Evangelisch-Lutherse Gemeente heeft de ANBI-status. Uw giften zijn daarom aftrekbaar.

- Periodieke gift: volledig aftrekbaar, zonder drempelbedrag. Zo krijgt u meer terug van de fiscus of kunt u de gemeente met hetzelfde nettobedrag meer steunen.
- Nalaten: uw schenking uit een erfenis is belastingvrij.
Meer weten? Spreek ons na de dienst aan of stuur een bericht.

De kerkrentmeesters

Lutherse Cantorij dit najaar

De volgende dinsdagen repeteert de cantorij (avonden, 19.30-21u)

6, 13 en 27 okt. voor de dienst van 31 okt. (19.30 u)

3, 10 en 17 nov. voor zondag 22 nov. (10 u)

1, 8 en 23 (woensdag) dec. voor Kerstochtend (10 u)

Van harte welkom om mee te komen zingen!

Tymen Jan Bronda

Zincafé, tussen kerk en cultuur

Donderdag 22 oktober, Lutherse Kerk, aanvang 19.30 uur:

ZO KAN HET LICHT ERIN - Lezing over het leven en de liederen van LEONARD COHEN, door Frank Kazenbroot

Entree: vrijwillige bijdrage

De dichter en zanger Leonard Cohen (1934 -2016) heeft prachtige liederen gemaakt over zijn levenslange zoektocht naar zin, wijsheid en licht. Soms viel de duisternis hem zwaar. Als de naam Leonard Cohen niet bekend is dan zijn het zijn liederen wel. Veel melodieën zullen direct bekend klinken. Zoals "Suzanne" of "Hallelujah". Zijn concerten waren spirituele belevenissen. Cohen bleef zijn joodse traditie altijd trouw, maar onderzocht ook christelijke, boeddhistische en hindoeïstische tradities. In zijn teksten verbindt hij zijn eigen ervaringen met religieuze beeldspraak, waardoor thema's als liefde, eenzaamheid, verlangen en lijden opnieuw gaan leven.

Op 22 oktober luisteren we naar een paar van zijn mooiste liederen, en tussendoor wordt over zijn leven verteld. Het wordt een meditatieve bijeenkomst, waarin iedereen geraakt kan worden door de poëzie en de muziek. Na de pauze is er gelegenheid om vragen te stellen en te delen wat we hebben ervaren. We gaan met elkaar in gesprek over de betekenis van de teksten van Cohen voor mensen in de wereld van vandaag.

De lezing wordt verzorgd door Frank Kazenbroot. Hij was lang kloosterling in de Abdij van Berne en is momenteel geestelijk verzorger in Rotterdam. Hij is al zijn leven lang een liefhebber van de liederen van Cohen. In 2018 verscheen zijn boek: Wees lief voor deze ziel, veertig vensters op Leonard Cohen.

Woensdag 16 december, Remonstrantse Kerk, aanvang 19.30 uur: lezing door Claartje Kruijff.

Zondag 31 januari 2027, Lutherse Kerk, 15.00 uur: voorstelling BACH, LUTHER EN DE CELLOSUITES door Theater van de Heelheid.

Thomas de Bres, tekst en spel / Joris van Haaften, cello.

Informatie over kaartverkoop volgt.

In het Zincafé werken de Doopsgezinde, Remonstrantse en Lutherse Gemeente samen.

Luthers Dagboek 2026–2027 – Onmacht

Ook dit jaar verschijnt weer het vertrouwde Luthers Dagboek. Het thema van de nieuwe jaargang 2026–2027 is 'Onmacht'.

Onmacht is een ervaring die dicht bij het menselijk leven ligt. Soms kunnen we iets niet veranderen, hoe graag we dat ook zouden willen. Soms worden we gedwongen los te laten, te wachten of ons toe te vertrouwen aan God. De dagelijkse overdenkingen in het nieuwe Luthers Dagboek zoeken naar woorden en perspectieven bij die ervaring.

Het nieuwe dagboek verschijnt vóór 29 november, het begin van het nieuwe kerkelijk jaar. De prijs is waarschijnlijk weer 20 euro.

Wilt u ook dit jaar een exemplaar? Dan kunt u in oktober intekenen. De intekenlijst ligt bij Erica, scriba van de kerkenraad. Noteer daarop uw naam en het aantal exemplaren dat u wilt bestellen. Een e-mail sturen kan ook: scriba@elgg.nl.

Erica

Terugblik: zomerviering 9 augustus

Een zomerdienst van de Kleine Oecumene vol verrassingen.

Allereerst de locatie: niet de Doopsgezinde Kerk, maar De Helper, de voormalige rooms-katholieke San Salvatorkerk aan de Hora Siccamasingel. De Helper wortelt in de doopsgezinde traditie en is een initiatief van ds. Nick Everts en Jasper van Miert. Zij willen deze kerk een nieuwe toekomst geven als kerkelijke plaats van geloof, viering en ontmoeting, in een christelijke traditie. Vandaag is de eerste viering sinds de overname in juni.

Een tweede verrassing is de aanwezigheid van een groep doopsgezinde jongeren (mennonieten) uit Indonesië, die in Nederland zijn op uitwisselingsreis.

In het enorme kerkgebouw treffen we verder doopsgezinden, remonstranten, lutheranen, katholieken, buurtbewoners en bezoekers van de maandelijkse liedvieringen in de Apostolische Kerk.

Voorganger is Nick Everts, samen met Berend Borger en Susanne Freytag. Ook werkt er een predikant van de Molukse kerk mee. De muzikale leiding – er wordt veel gezongen – is in handen van Chris Fictoor en Chris van Bruggen.

De beide lezingen voeren ons naar het water: in Jona 2,2-11 wordt Jona door God gered uit de grote vis, en in Matteüs 14,22-33 komt Jezus over het water en redt Petrus.

In het eerste deel van de overweging, 'God in de diepte', gaat Nick in op tegenwind. "De leerlingen zitten niet in de tegenwind omdat ze iets verkeerd hebben gedaan. Jezus heeft hen zelf de boot ingestuurd. Geroepen zijn betekent dus niet dat je altijd wind mee hebt. Tegenwind bewijst niet dat je verkeerd vaart. En succes bewijst evenmin dat God aan boord is."

Voor het tweede deel van de overweging, 'Op volle zee', komen een zeeman en zeemannsvrouw naar voren. De kerk wordt eerst vergeleken met een schip. De zeeman vertelt over het avontuur, de plannen, maar ook de onzekerheid en risico's van het varen. De zeemannsvrouw vertelt over de achterblijvers, de angst en onzekerheid, en hoe je elkaar kunt bijstaan en opvangen. Beide zijn nodig. "Een kerk moet eigenlijk allebei zijn: een schip én een haven. Een gemeenschap die eropuit durft en een plaats waar mensen mogen thuiskomen."

Maar er gebeurt nog meer:

Er klinken voorbeden in twee talen. De groep uit Indonesië zingt een paar liederen in hun eigen taal. Met overgave, valt me op. Ze krijgen een warm applaus. Ook is er plaats voor een lied dat Chris Fictoor heeft geschreven voor de sluiting van de San Salvatorkerk, in juni: een brug tussen verleden en heden. En wij wensen elkaar de vrede van Christus.

Tenslotte een prachtig slotwoord:

"Dus, San Salvator: mooi schip. Blijf niet aan de kade liggen. Word geen oorlogsschip tegen de moderne wereld, geen luxe cruiseschip en geen museumboot waarop we vertellen hoe prachtig geloof vroeger was. Blijf die reddingsboot, vissersboot en veerboot. Een schip waarop verschillende mensen plaats hebben. En wees tegelijk een haven: een licht dat blijft branden als anderen nog op zee zijn, een tafel waar iemand thuiskomt."

Het was een inspirerende ochtend, een historisch moment ook. Behouden vaart, Salvator!

Erica

Terugblik: Lutheran SummerSchool

Ook dit jaar mocht ik weer deelnemen aan de Lutheran SummerSchool in Hoorn. Het thema van deze SummerSchool was "Liturgie – wat gebeurt er met me?". Het waren intensieve, maar vooral inspirerende dagen waarop we samen nadachten over de betekenis van liturgie, zowel binnen de kerk als in ons dagelijks leven.

Na aankomst ontmoetten we de medecursisten uit het hele land. Tijdens de voorstelronde kreeg iedereen een briefje met daarop een onderdeel van het liturgisch centrum van een kerk, zoals een stoel, altaar, kaarsen, orgel of raam. Ik trok het woord "kunstwerk". Met onze lichamen vormden we vervolgens samen het lichaam van een kerk. Daarna mochten we van

voorwerp ruilen of zelf iets nieuws bedenken. Ik koos voor een stoelkussen, om de pijn van het zitten tijdens de kerkdienst te verlichten.

Na een gezamenlijke lunch, waarbij iedereen iets had meegenomen en er zo een rijkelijk gedekte tafel ontstond, volgde een inleiding van Maarten Diepenbroek over de liturgische hervormingen van Luther en de manier waarop deze binnen het Nederlandse lutheranisme zijn overgenomen en ontwikkeld. We stonden onder andere stil bij de vraag wat een Lutherse liturgie eigenlijk is en of er wel zoiets bestaat als dé Lutherse liturgie.

Daarna volgde een workshop van Kinga Zeller, met als thema "Liturgie in mijn leven in de verschillende dimensies van mijn luthers-zijn". We spraken over wat er met ons gebeurt tijdens de liturgie, onze persoonlijke religiositeit en de religieuze rituelen die een rol spelen in ons leven. De middag werd afgesloten met het oefenen van de liederen voor de vieringen.

Daarna checkten we in bij Hotel Heavens, een bijzondere locatie in de Grote Kerk aan het Kerkplein in Hoorn. Deze kerk verloor in 1968 haar religieuze functie en is sinds 2022 als hotel in gebruik. Na het diner sloten we de dag af met een Vesper.

De tweede dag begon met een viering in de Lutherse Kerk. Daarna gingen we onder leiding van Dorrotya "op pad door de stad". Tijdens deze stadswandeling gingen we op zoek naar liturgie om ons heen. We ontdekten sporen van geloof en christendom, maar stonden ook stil bij de scheuren en spanningen in de geschiedenis en in het heden.

Na de lunch volgde de workshop "De liturgie belichaamd". We onderzochten hoe de Lutherse theologie niet alleen een geestelijke, maar ook een lichamelijke gestalte heeft. Liturgie verbindt bovendien verschillende generaties: het verleden, het heden en de toekomst. Door middel van een klankexperiment kregen we inzicht in hoe we als gemeente samen als één lichaam kunnen functioneren. Ook bespraken we het begrip "liturgie na de liturgie": liturgie houdt niet op wanneer we de kerk verlaten, maar gaat met ons mee naar buiten en krijgt daar verder vorm.

Aan het einde van de dag dachten we na over wat we uit de SummerSchool kunnen meenemen naar onze eigen gemeente en wat we persoonlijk uit deze dagen meenemen. Na de muzikale voorbereiding en een gezamenlijk diner werd ook deze dag afgesloten met een Vesper.

Op zondag brak alweer de laatste dag aan. Na het ontbijt en het uitchecken namen we deel aan een mooie viering bij de gastgemeente in Hoorn. Na de dienst ontvingen we de reiszegen en namen we afscheid van elkaar.

Ik kijk met veel voldoening terug op deze SummerSchool. Het waren intensieve, leerzame en inspirerende dagen, waarin ik veel nieuwe inzichten heb opgedaan en geweldige mensen heb ontmoet. Alles was uitstekend georganiseerd. Ik ben dankbaar dat ik opnieuw mocht deelnemen en kan deze reis dan ook van harte aanbevelen.

Petra

Terugblik KerkLab: God achtervolgt Jakob

Naast het liturgisch centrum stond een grote ladder. Alsof na wat werkzaamheden iemand de ladder had laten staan. Maar de dienst ging over Jakob die droomde: een ladder naar de hemel, waar engelen op en af klommen.

Dominee Susanne stelde vragen: waarom ga je uit huis? 'Om een eigen leven op te bouwen, omdat ik ging trouwen en een huis kreeg, omdat ik een opleiding ging doen' werd geantwoord. Waarvoor kun je van huis vluchten? Voor oorlog, rampen, huiselijk geweld. Zoals Jakob dus. En was hij een vluchteling of een gelukszoeker? Voor beide visies waren er mensen die hem deelden.

N. wilde de ladder wel beklimmen. Was hij daarboven nu dichterbij de hemel? Hij keek goed rond en wist het niet. Maar engelen hebben toch ook vleugels? Waarom hebben die dan een ladder nodig? Moeten wij mensen soms als de engelen omhoog langs een ladder om naar de hemel te gaan? Of komt God naar beneden?

Het verhaal gaat verder met God die plotseling naast Jakob staat, beneden. Hij klimt niet van de ladder, hij is er al. De ladder speelt zelfs geen rol meer. God komt opeens naast een mens te staan, en belooft met hem mee te gaan en hem te beschermen. En dat terwijl hij op de vlucht was en God helemaal niet gezocht had. Hij had zich zelfs niet bijzonder prijzenswaardig gedragen. Voor zijn goeie gedrag werd hij niet uitgezocht.

Jakob is overweldigd. Hij zet de steen waarop hij slaapt overeind en wijdt hem met olie. 'Dit is het huis van God, de poort naar de hemel,' zegt hij.

Op Gods belofte antwoordt Jakob met een tegenbelofte, maar wel met voorwaarden. *Als* Gods bescherming werkt, dan zal Jakob hem dienen. Dan maakt hij van de plek van de steen een huis van God. Een begrijpelijke menselijke transactie. Maar mag je wel eisen stellen aan God? Gaat God dan nog mee? Of blijft God op de plek van de steen, omdat het zijn huis is?

Een dienst in een kerk, ook een huis van God, kun je zien als een moment waarop God naast je staat en je belooft: ik bescherm ook jou, waar je ook heen gaat. Dat kun je net als Jakob overal ervaren, niet alleen in de kerk. God is en blijft. Wij mensen maken er een huis van God van.

Jakoba

Alsnog meemaken? Dat kan via kerkdienstgemist.nl

KerkLab zijn iets vereenvoudigde, lutherse diensten waarin één Bijbelverhaal centraal staat. We verkennen dat verhaal creatief, experimenteel en interactief. Soms verrassend, soms prikkelend, maar altijd met ruimte om zelf te ontdekken en te ervaren.

Daarom is KerkLab niet alleen voor mensen die de Bijbel goed kennen. Ook als je nieuwsgierig bent naar Bijbel en geloof, ben je van harte welkom.

Elke eerste zondag van de maand is er KerkLab.

Dit jaar wordt er weer een nieuwe cursus Leren van Luther georganiseerd. Het thema is:

‘Hoe en waartoe verander je de kerk? De kracht van Luthers weg naar hervorming’.

Luther heeft nooit een nieuwe kerk willen stichten. Hij wilde de kerk van zijn tijd en de vigerende theologie grondig hervormen, om zo relevant te blijven in situaties van grote culturele veranderingen. In die zin kunnen we van Luthers reformatie leren als we naar onze eigen tijd en onze eigen kerken kijken. Want wat maakte Luthers hervorming succesvol?

Hoe zorgde hij ervoor dat de gelovigen konden meegaan met de nieuwe ideeën en de veranderende praktijken? En hoe ging hij om met fanatici die het allemaal nog veel radicaler wilden? Luther leert ons hoe frisse nieuwe ideeën mensen en kerkstructuren kunnen veranderen, maar ook hoe belangrijk het is om altijd voor ogen te houden waar het in de kerk om moet gaan. Want verandering is nooit een doel op zich. De vraag is altijd: waartoe zouden we willen veranderen? Voor Luther was dat duidelijk: naar Christus toe! Maar wat betekent dat eigenlijk?

In vier bijeenkomsten lezen we over de cultuurcrisis in Luthers tijd, over zijn eigen strijd om het geloof weer terug te brengen naar de ‘gewone man’, over zijn worsteling met radicaliteit en realiteitszin en ook hoe hij zelf veranderde en zijn leven in de waagschaal stelde. En we leren hoe dit ons vandaag verder kan brengen.

1. De crisis in de kerk: in Luthers tijd en in onze tijd

Sinds de vroege Middeleeuwen was er een soort werkverdeling ontstaan tussen geestelijken (priesters, monniken) en ‘gewone’ gelovigen. De geestelijken leefden devotioneel voor God en de ‘leken’ onderhielden hen financieel om de sacramenten te bedienen. Daarmee was de gelovige geworden tot een consument van heilsgoederen die door de kerk (al dan niet tegen betaling) werden uitgedeeld.

In onze tijd gedragen veel kerken zich eigenlijk niet veel anders: ze bieden allerlei religieuze diensten (zingeving, liturgische vieringen, pastoraat), maar moeten concurreren op een sterk krimpende markt van (shoppende) gelovigen. Daarom zoeken ze naarstig naar product vernieuwing of trachten ze het succes van groeikerken te kopiëren.

Luthers trachtte de kerk niet alleen te bevrijden van dit marktdenken, hij zette vooral in op het her-denken van geloof als een levenshouding, een gezindheid én een dagelijkse praktijk.

Dat begin met de vraag waar we in geloven (waar we op vertrouwen)? Wie is God voor ons?

2. Luthers doel: Christus weer centraal stellen

De kerk is voor Luther de gemeenschap die in alles Christus centraal stelt. Want in Christus heeft de onzichtbare God zich geopenbaard en ons opgezocht. Wij kunnen God niet zoeken, we kunnen alleen wachten totdat hij ons zoekt en vindt en bidden dat hij de kerk vernieuwt. Dat verwachten doet de kerk door in elk Bijbelvers Christus te vinden, in elke eredienst Jezus en de boodschap van genade centraal te stellen en in elke situatie te onderscheiden wat toe-leidt of juist afleidt van Christus. Volgens Luther openbaart God zich in Christus altijd 'onder het tegendeel': als licht in het duister, leven in sterven, kracht in zwakte, oneindigheid in eindigheid, genade in oordeel, leven in dood. Kan God, hoewel onkenbaar, zo op onverwachte wijze bij ons zijn?

3. Luthers weg: radicale ideeën en bedachtzame praktijk

In de jaren 1519-1521 publiceert Luther zijn hemelbestormende ideeën waarom hij uit de kerk wordt gezet en door de keizer vogelvrij wordt verklaard. Hij duikt onder op de Wartburg, maar als hij hoort dat radicale Hervormers een beeldenstorm ontketenen, keert hij begin 1522 spoorlags terug naar Wittenberg en preekt fel tegen het vernietigen van kerkinterieurs. Hij pleit voor rust, geduld en verandering door het Woord in plaats van radicale maatregelen. 'Wachten op God' in plaats van onze eigen actie.

Hoe kun je een kerk diepgaand veranderen en tegelijk zorgen dat je de goede richting kiest en dat gelovigen daarin kunnen meegaan, bijvoorbeeld als het gaat om de liturgie of de kerkmuziek? Luther pleit voor bedachtzaamheid. Wat niet wil zeggen dat de kerk geen crisis kent. Sterker nog: Luther leeft vanuit crisis! De ontmoeting met Christus zal de kerk, zal ons leven, altijd op de kop zetten.

4. De identiteit van kerk en van gelovigen: ontvankelijk leven

Luthers leven was in alle opzichten een antwoordend leven. Geloof, zo ontdekte hij, is dankend antwoord geven op Gods belofte van vergeving. Leven is leven uit genade, leven van wat je ontvangt. Dat betekent niet dat voor Luther vroomheid slechts bestond uit persoonlijke spiritualiteit. Vanuit je geloof verhoud je je juist op allerlei manieren met de wereld om je heen.

Luthers geschriften zijn altijd een antwoord op de ontwikkelingen van zijn tijd. Hij schreef voor gelovigen, prelaten, theologen en overheden. Ontvankelijk leven naar God en naar je medemens: hoe doen we dat nu?

Tijd: Woensdagmiddag 14.30 uur – 16.00 uur

Locatie: Lutherse kerk, Haddingestraat 23, 9711KC Groningen

Data: 7 oktober, 21 oktober, 4 november en 18 november 2026

De docenten/gespreksleiders voor de betreffende middagen kunt u terug vinden op de website www.lerenvanluther.nl. De kosten zijn 25,- Euro. Na aanmelding ontvangt u een reader met cursusmateriaal.

Aanmelden kan heel gemakkelijk via dezelfde website: www.lerenvanluther.nl. Daar vindt u ook alle overige informatie over deze cursus.

Of via dhr. Jaap Vette, jaapvette@gmail.com, tel. 06 49944650.

Voedselbank

Na de supermarkttacties van het beginnende schooljaar en voordat er weer overgebleven kerstpakketten worden gedoneerd, is de Voedselbank Groningen de komende maanden vooral van de giften vanuit kerken en particulieren afhankelijk. In onze Lutherse Kerk kan iedereen altijd blikken groente, vis, vlees en vegaproducten inleveren. Ook glazen met babyvoeding zijn welkom. Bovendien zijn wasmiddelen, schoonmaakmiddelen, shampoo, luiers (liefst maat 4 en 5), tandpasta en andere hygiëneproducten zeer gewild. Hier in de kerk liever geen kartonnen pakjes, die ook door muizen worden gewaardeerd. De groene kratten voor de voedselbank staan bij de kapstok naar de Lutherzaal. Zegt het voort, ook aan de koren en orkesten, die hier repeteren...

Open Hof

Er is mooi nieuws te melden van de Open Hof: de broodfietsgroep van woensdagavonden is nu goed bezet met veelal jonge vrijwilligers, die door de stad fietsend uitdelen en luisteren. Onze beide straatpastores bereiden momenteel de jaarlijkse kloostervakantie voor geïnteresseerde dak- en thuislozen voor. Inmiddels zijn ook alle vrijwilligers en vaste bezoekers gewend aan de diensten op zondagavonden in de Sint Jozefkathedraal. Hopelijk vinden we ook gauw een mooie tweedehands piano voor deze diensten.

Zingen voor Vrede

Deze herfst bestaat de actie Zingen voor Vrede één jaar. Een aantal mensen uit diverse kerken van de stad komt steeds weer op de eerste donderdag van de maand bij elkaar in de Lutherse Kerk, om met elkaar zingend om vrede te bidden - en wij als Lutheranen weten natuurlijk allen, dat zingend bidden dubbel bidden is. Daarnaast zingen we elkaar ook moed toe, vertellen over andere vredesinitiatieven hier en elders en voelen ons zo verbonden met duizenden soortgelijke initiatieven over de hele wereld. En wij zetten elke maand weer onze reusachtige banners van PAX.nl neer, rollen de vleugel of piano op de goede plek en openen de deuren van de kerk of de Lutherzaal. Fijn, dat we tot nu toe dankzij de steun van de Lutherse Diaconie Amsterdam ook een budget hadden, om een cantor-pianist erbij te hebben. Wil je ook iets bijdragen, dan kan dat via onze eigen diaconie-rekening onder vermelding van Zingen voor Vrede.

Beate

27 september - PKN | Missionair werk

Duizenden jongeren in Nederland gaan niet naar de kerk, maar zijn wel op zoek naar zingeving. Voor hen organiseert de PKN het hele jaar door festivals, retraites en andere evenementen, soms groot, maar vaak ook juist lokaal en kleinschalig. Ook online, zoals met podcasts, richt de PKN zich op de toekomst door ook voor deze groep zinzoekers een plek van geloof, hoop en liefde te bieden. Uw collectebijdrage kan daarbij vanochtend helpen.

4 oktober - Kerk in Actie | Kinderen in de knel

Moldavië, nog steeds het armste land van Europa, heeft nu door de oorlog van Rusland tegen Oekraïne naast de eigen problemen ook nog eens zeer veel gevluchte burens op te vangen. Dat terwijl de eigen jeugd, en vooral helaas het hoger opgeleide deel ervan, in meerderheid naar EU landen vertrekt om daar te studeren of te werken. Kwetsbare groepen blijven achter, onder hen talrijke ouderen en kinderen uit zwakke families. Kerk in Actie steunt kerkelijk werk in 2 kleine plaatsen, waar kinderen worden opgevangen en ondersteund bij het huiswerk en door sport en spel. In deze centra worden ook oudere jongeren opgeleid om technisch en sociaal werk te kunnen verrichten en zo de gemeenschap duurzaam te versterken.

8 oktober - Artsen zonder Grenzen

In een wereld vol brandhaarden staat Artsen zonder Grenzen vaak in de frontlinie als het op helpen aankomt. Ze geeft medische hulp, probeert uitbraak van ziekten te voorkomen en zorgt voor sanitaire voorzieningen. Waar andere (hulp)organisaties niet aanwezig kunnen of durven zijn, is Artsen zonder Grenzen vaak de enige redder in nood. Opdat zij haar humanitaire werk kan voortzetten, collecteren wij vanochtend voor deze organisatie.

18 oktober - Kerk in Actie | Werelddiaconaat - Vrouwen op Papoea

In afgelegen gebieden op het Indonesische eiland Papoea functioneren gezondheidszorg en onderwijs slecht, en spelen vrouwen een belangrijke rol in kerk en samenleving. Mede door hulp van Kerk in Actie kan de kerk op Papoea deze vrouwen toerusten voor hun taken. Ze kunnen een diaconale training of alfabetiseringscursus volgen. Ook ondersteunt zij op het punt van voeding door voorlichting over grondbewerking, en over gezond en gevarieerd eten. Mede in het kader van Wereldvoedseldag collecteren we vandaag voor dit doel.

25 oktober - Stichting Garuda House Bali

Ook dit jaar collecteren wij voor de Stichting Garuda House Bali, een project dat indertijd werd aangedragen door leden van de Lutherse gemeente in Stadskanaal. Meisjes uit kansarme gezinnen vinden in dit huis een stimulerende en veilige omgeving waarin zij kunnen studeren, leren en spelen. Deze meisjes tussen de zeven en zeventien jaar gaan één dagdeel naar school en benutten het andere dagdeel voor onderlinge hulp, spel en lichte huishoudelijke taken. Graag dragen wij weer bij aan de instandhouding van dit huis.

31 oktober - Kerk in Actie | Najaarszending - Colombia

Al jarenlang traumatiseert het gewapende conflict de bevolking van Colombia. Dat heeft veel invloed op de pastorale en diaconale taak van predikanten. Aan de christelijke universiteit in Cali kunnen theologiestudenten praktische cursussen volgen over jeugdwerk, het oplossen van conflicten en vredesopbouw. Tijdens hun stage leren ze jongeren in gewelddadige wijken te begeleiden. Onze collecteopbrengst kan de kerken helpen zo van betekenis te zijn.

8 november - Kerk in Actie | Werelddiaconaat - Palestina

Door het aanhoudende geweld en de slechte economische omstandigheden kampen veel inwoners op de westelijke Jordaanoever met financiële en psychische problemen. Kerk in Actie steunt het diaconaal centrum van de Evangelisch-Lutherse kerk in Beit Jala, dat helpt met warme maaltijden, pastorale en psychosociale zorg, en zorgt voor betaling van het schoolgeld van de kinderen. Vandaag collecteren wij voor het werk dat hier wordt verricht.

15 november - Exodus Nederland

Exodus Nederland is het samenwerkingsverband van veertien Exodusstichtingen en een omvangrijk vrijwilligersnetwerk die toekomstperspectief bieden aan gedetineerden, ex-gedetineerden en hun familieleden. Zo biedt men begeleiding aan (ex-)gedetineerden in de periode voor en tijdens hun terugkeer in de samenleving. Ook wordt aandacht besteed aan hun partners en kinderen. Dit mede door de kerken gedragen werk vormt het collectiedoel.

22 november - PKN | Pastoraat bij rouw en gedachtenis

Pastoraat, een essentieel onderdeel van ons kerk-zijn, draait om meeleven, zorg en aandacht met en voor elkaar. De PKN ondersteunt pastoraat op allerlei verschillende plekken, zowel binnen als buiten de kerk. Zo is de kerk een vindplaats van geloof, hoop en liefde, waar ook wijk- en

dorpsbewoners steun kunnen vinden. Vandaag is pastoraat is ons collectiedoel.

Collectebijdrage overmaken

Wie de komende tijd de dienst in de kerk niet kan of wil bijwonen, en wel het collectiedoel wil steunen, kan haar of zijn bijdrage overmaken naar onze bankrekening:

NL 92 INGB 0006 3262 56 t.n.v. Diaconie ELGG Groningen

De diaconie

Tentoonstelling Luther Museum: Vrij Denken

Hoe de ideeën van Luther en Erasmus de wereld verander(d)en

28 oktober tot en met 28 maart 2027

Het Luther Museum Amsterdam laat vanaf 28-10-2026 met de nieuwe expositie Vrij Denken zien hoe twee van Europa's invloedrijkste denkers ruim 500 jaar geleden fundamenteel van mening verschilden. Wat kunnen we leren van deze historische discussie over grote thema's?

Hoewel Luther en Erasmus dezelfde misstanden in kerk en samenleving bekritiseerden, verschilden zij fundamenteel in hun aanpak. Erasmus zocht hervorming via dialoog, onderwijs en geleidelijke verandering. Luther koos voor openlijke confrontatie en radicale hervorming. Hun beroemde debat

over vrije wil, gezag en verandering heeft het denken over geloof, macht en persoonlijke verantwoordelijkheid blijvend beïnvloed.

Aan de hand van bijzondere objecten ontdekt de bezoeker de standpunten van Luther en Erasmus.

Hoogtepunt van de tentoonstelling is een zeldzaam gedrukt werk van Erasmus, waarin Luther eigenhandig aantekeningen maakte. Daarnaast zijn originele drukken van Erasmus uit de collectie van Bibliotheek Rotterdam te

zien, evenals historische portretten van beide denkers. En speciaal voor deze expositie maakt Annabelle Binnerts (1995) een installatie in de hal van het museum. In haar werk onderzoekt zij hoe taal betekenis creëert, vervormt en verbindt. Daarmee sluit haar werk direct aan op de centrale vraag van de tentoonstelling: hoe vormen woorden onze kijk op de wereld? Lennart Lahuis (1986) maakt voor deze tentoonstelling een beeld in de tuin van een zogenaamde 'spreukband'. Zo'n band komt veel voor in de Middeleeuwse en Renaissancekunst en geeft gesproken of gezongen tekst weer. Deze nieuwe spreukband onderzoekt de geschiedenis en betekenis van het woord 'scrollen'.

De expositie Vrij Denken nodigt bezoekers uit hun eigen positie te bepalen. Kies je voor de confronterende benadering van Luther of voor de gematigde dialoog van Erasmus? Via verschillende interactieve onderdelen worden bezoekers uitgedaagd hun eigen overtuigingen, twijfels en idealen te onderzoeken.

Het Luther Museum Amsterdam fungeert als een levende plek waar religieus erfgoed, maatschappelijke vragen, verbeelding en verbinding elkaar ontmoeten.

Wanneer? Woensdag 28 oktober 2026 t/m zondag 28 maart 2027 2026

Locatie: Luther Museum Amsterdam, Nieuwe Keizersgracht 570

Toegang: woensdag t/m zondag van 11 tot 17 uur, entree € 11,00 (Museumkaart en IAmsterdamCard geldig)

Jubileumdag Lutherse Werkgroep voor Kerkmuziek

De stichting Lutherse Werkgroep voor Kerkmuziek bestaat dit jaar 80 jaar en dat is reden voor een feestje! Op zaterdag 31 oktober 2026 vieren we dit heuglijke feit met een jubileumdag, waarbij we de traditionele kerkkorendag combineren met een symposium. Tijdens het symposium gaan we onderzoeken welke rol AI kan spelen in de hedendaagse kerkmuziek. Wat zijn de mogelijkheden en de beperkingen?

Ook is er een apart kinderprogramma (vanaf ca. 7 jaar) en geeft het Luthers Projectkoor (LPK) een kort concert. We sluiten de dag af met een feestelijke vesper met daarna een hapje en een drankje.

Locatie: lutherse kerk Utrecht. Deelname is gratis maar aanmelden (tot 17 oktober mogelijk) is verplicht. Zie voor meer informatie: <https://www.luthersewerkgroepkerkmuziek.nl/>

Benefietdiner Doperse Dis

Wat is een geloofsgemeenschap zonder samen eten? Met elkaar, maar ook met anderen, met buitenstaanders. In de Bijbel staan daarover vele verhalen: Abraham, Lot, Boaz en Ruth, de tollenaar Matteüs, Zacheüs, de hoofdman Cornelius.

Zo'n 14 jaar terug waren deze verhalen de inspiratie voor Pijke Vossesteijn, medewerker bij de Open Hof en een van de drijvende krachten achter het opzetten van de Doperse Dis.

Elke derde dinsdag wordt sindsdien in de Doopsgezinde kerk een drie-gangenmaaltijd gekookt voor dak- en thuislozen. Gemiddeld schuiven er tussen de 60 en 80 gasten aan. Zij genieten van een goede maaltijd, geheel bereid uit verse ingrediënten door een kookploeg van ongeveer 8 mensen en opgediend door zo'n 30 gastheren en gastdames, die ook zorgdragen voor het afruimen, de afwas en het opruimen.

U kunt dit initiatief steunen door aan te schuiven als betalende gast aan het jaarlijkse Benefietdiner op zaterdag 24 oktober, 17.30 – 20.00, in de Doopsgezinde Kerk, Oude Boteringestraat 33.

Opgeven kan via de website van de Doopsgezinde Gemeente Groningen > Agenda. Daar een stuk verder in de tijd scrollen naar oktober. Bij de inschrijving wordt ook direct om de betaling gevraagd (het aanmeldformulier spreekt voor zich)

Bent u op 24 oktober helaas verhinderd? U kunt ook een gift overmaken naar het Doopsgezind Diaconaal Fonds: NL89 TRIO 01977450502 o.v.v. Doperse Dis. Warm aanbevolen!

Reinout

Theologiecursussen TVG Groningen

28 september 2026: Start cursus "Theologie, een kennismaking"

Deze basiscursus biedt een toegankelijke, maar uitdagende kennismaking met theologie. U ontdekt historische en hedendaagse perspectieven op klassieke teksten in de vakken Oude en Nieuwe Testament, Jodendom, Kerkgeschiedenis en Systematische theologie (geloofsvragen). Verbind je

met gelijkgestemden: ontmoet anderen die ook zoeken naar betekenis in een open sfeer en bepaal zelf hoeveel tijd je aan de studie wilt besteden.

Data: de lessen lopen van 28 september 2026 tot en met 24 mei 2027

Tijd: maandagavond van 19.30 tot 22.00 uur

Locatie: Willem Lodewijk Gymnasium, Verzetssrijderslaan 220, Groningen

Kosten: € 300,- voor 25 avonden

Meer weten? Raadpleeg onze website: <https://tv-g-groningen.nl/>

Inschrijven voor deze cursus? Ga naar <https://tv-g-groningen.nl/inschrijven/>

28 september2026: Start Najaarsspecial

"Geloven bij daglicht: de Bijbel, Woord van mensen én Woord van God?"

Een reeks van vijf avonden met verschillende thema's geleid door experts, georganiseerd door Theologie voor Geïnteresseerden (TVG)

Programma:

1. De bijbel als biografie van God en mensen door prof. E. (Eep) Talstra
2. En God zag dat het goed was? Theologie en een stervende aarde door ds. C. (Carola) Dahmen
3. Woord van mensen én Woord van God? Door ds. J. (Jan) Waagmeester
4. Wie heeft het woord? Inzicht in het vertalen en interpreteren van de Bijbel door prof. M. (Matthijs) de Jong
5. Het uitschot en de geest. Paulus onder de filosofen door ds. T. (Timo) Meijlink

Data: 28 september, 5, 19, 26 oktober en 2 november 2026

Tijd: maandagavond van 19.30 tot 22.00 uur

Locatie: Willem Lodewijk Gymnasium, Verzetssrijderslaan 220, Groningen

Kosten: €75,- voor de vijf avonden

Meer weten? Raadpleeg onze website

<https://tv-g-groningen.nl/themacolleges/>

Inschrijven? Ga naar: <https://tv-g-groningen.nl/inschrijven/>

Theologische verdieping voor geïnteresseerden Assen

In ruim veertig jaren hebben honderden cursisten deze cursus al gevolgd. Sommigen zelfs wel tweemaal! Wie weet: ook iets voor u? Het cursusjaar loopt van 20 oktober 2026 t/m 20 april 2027 elke **dinsdagmorgen** behalve in de schoolvakanties.

Voor meer informatie: Ga naar onze website www.tvgassen.nl of bel / mail met onze secretaris, Bert van Maanen: tel. (0599) 653202 of 06 51846656. Zijn mailadres is vanmaanen.albert@gmail.com Bij hem kunt u zich ook aanmelden voor deze cursus. Probeer het, meldt u aan en maak mee dat honderden voor u ook al deden!

Talent tenor Olivier Kemler zingt bij Henk Helmantel

Op **zaterdag 3 oktober, aanvang 19.30 uur**, zingt de veelbelovende tenor Olivier Kemler een benefietrecital in de Andreaskerk van Westeremden. Hij wordt daarbij begeleid door Giulio Quirici (theorbe) en Tymen Jan Bronda (klavieren).

Olivier Kemler is dit jaar met de hoogste lof afgestudeerd als zanger aan het Prins Claus Conservatorium. Op verzoek van de Helmantels zingt hij werken van Heinrich Schütz. Daarnaast ook werk van Purcell, Handel, Bach, Schubert en Jules de Corte. Tymen Jan Bronda bespeelt voor het laatst het barokke continuo-orgel van Bernhardt Edskes dat staat opgesteld in het koor en zal verhuizen naar elders.

De opbrengst van dit concert gaat naar het barokorgel van de Lutherse kerk Groningen (bouwer Bernhardt Edskes) dat in 2017 in gebruik werd genomen.

Na afloop van het concert is er de mogelijkheid onder het genot van een glas wijn de expositie 'De keuze van Helmantel' te bewonderen in de Weem.

Van harte welkom!

*Meer informatie is te verkrijgen via Museum Helmantel www.helmantel.nl
Kaarten à 25 euro aan de deur | reserveren mogelijk via
ps02017@kpnmail.nl.*

Uitgaansagenda Lutherse Kerk

2 okt. 20.30 uur

Katherine Priddy

Indiefolk vol poëtische teksten en sfeervolle arrangementen

4 okt. 15.00 uur

Musica Antiqua Nova

Da Pacem: Oude Muziek & Arvo Pärt

Zie voor concerten in de Lutherse Kerk de website van Binnenstadskerken:
<https://binnenstadskerken.nl/wp/verhuur/lutherse-kerk/agenda-lutherse/>

AMEN

We zitten met ons gezin aan tafel en hebben het over bidden voor het eten. Ik vertel hoe dat vroeger bij mij thuis ging: "Here zegen deze spijze, Amen." Dochter van 8 luistert en vraagt: "Waarom zeg je eigenlijk 'amen' aan het einde van een gebed?" Nog voor ik de kans heb om te reageren, geeft mijn zoon van 12 antwoord: "Dat is de verzendknop naar God." Daar heb ik niks aan toe te voegen.

Renée Tuijnman.

Uit de NRC van 23 mei 2026.

Handige adressen

Kerkgebouw en Lutherzaal		Haddingestraat 23, 9711 KC Groningen
Website / e-mailadres		www.elgg.nl / info@elgg.nl
ORGANISATIE		
Predikant	ds. Susanne Freytag	tel. 06 43955283 s.freytag@gmx.net Klaas Woltjerweg 41, 9636 BB Zuidbroek
College van Kerkrentmeesters		elgg.kerkrentmeesters@gmail.com
	Rekeningnummer CvK	NL21 RABO 0373 7136 14 t.n.v. Ev.-Lutherse Gemeente Groningen
College van Diakenen	Rekeningnummer CvD	NL92 INGB 0006 3262 56 t.n.v. Diaconie ELGG Groningen
STICHTING EXPLOITATIE		
Informatie verhuur	Binnenstadskerken	luthersekerk@binnenstadskerken.nl tel. 050-3111277
OVERIGE		
Muziekdiensten	Commissie Muziekdiensten	p/a Haddingestraat 23 , 9711 KC Groningen
	Rekeningnummer	NL37 INGB 0002 9483 48 t.n.v. Commissie Muziekdiensten
SVLK (St. Vrienden Lutherse Kerk)		www.svlk.nl / info@svlk.nl

OPBOUW 2026-5 ALGEMENE EDITIE

Opbouw is het officiële orgaan van de Evangelisch-Lutherse Gemeente Groningen. Opbouw verschijnt zes maal per jaar.

Er zijn twee edities: *Gemeente* en *Algemeen*.

De gemeente-editie is bestemd voor leden en vrienden van de ELGG.

De algemene editie is bestemd voor lezers van buiten de gemeente en bevat geen persoonlijke gegevens. Deze editie verschijnt alleen digitaal.

Abonneren op de algemene editie: stuur een mail naar verzendingopbouw@elgg.nl.

Het volgende nummer zal verschijnen rond 23 november.

Kopij inleveren: **uiterlijk op vrijdag 13 november.**

Redactie-adres: Haddingestraat 23, 9711 KC Groningen

E-mail redactie: redactieopbouw@elgg.nl

E-mail verzending: verzendingopbouw@elgg.nl